

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: Sotsiaalsained	Õppeaine: Ühiskonnaõpetus
III kooliaste	9 klass	Tundide arv: 70
Õppeaine kirjeldus		
<p>Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest.</p> <p>Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne.</p> <p>Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi. III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone.</p> <p>Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult. Aine põhifookus on kriitilise analüüsi oskusega kodaniku kujundamisel, kes huvituks oma kodukandis ja laiemalt maailmas toimuvast. Mõistaks enda rolli märkajana, osalejana ning sekkujana perekonna, kogukonna ja ühiskonna tasandil. Kolmanda kooliastme ühiskonnaõpetuse tundide raames pööratakse lisaks teadmiste ja oskuste saavutamisele ka olulist tähelepanu kodanikuosaluse soosimisele, mida aitavad kujundada õppekavas kirjeldatud alusväärtused.</p> <p>Õpetaja võib lähtuvalt vajadusest muuta teemade käsitlemise sügavust, leida õpilastele jõukohaseid alternatiivseid ülesandeid ja õppematerjale, et saavutada õpitulemusi.</p>		
Õpitulemused:		Metoodilised soovitus, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
1.1. Ühiskonna institutsiooniline struktuur		

<p>Teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris;</p> <p>Mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.</p>	<p>Töö allikatega - meediast näidete otsimine erinevates sektorites tegutsevate inimeste ja organisatsioonide tegemiste kohta. Allikate põhjal saab kokku panna ka kas interaktiivse/füüsilise plakati, kus on esitatud nii sektori iseloomustus kui ka elulised näited.</p> <p>Mini-ettekande koostamine kaaslastele - intervjuu lähedasega, et välja selgitada, millises sektoris intervjuueeritav on tegev ning mis on tema tööülesanded ja mis on selle organisatsioone eesmärgid.</p>
<p>1.2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur</p>	
<p>teab võimalusi, kuidas nii kodanikud kui ka mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist;</p> <p>oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt;</p> <p>toob näiteid oma õigustest ja kohustustest ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid;</p> <p>loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur;</p> <p>märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt.</p>	<p>Paaristöö: Õpilane saab sedelid väidetega identiteedi, religioossete traditsioonide ja rahvuskultuuride jms kohta ühiskonnas ning peab otsustama, mis kasti ta sedeli paneb, st kas väide kehtib alati, enamasti või ainult mõnel juhul (mänguvälja meetodika). Paarilised arutavad, miks nad otsustasid nii nagu otsustasid. Antud meetodit saab teha ka liikumismänguna, kus astutakse samm edasi või tagasi või seistakse paigal.</p>
<p>1.3. Ühiskonnaliikmete õigused</p>	
<p>toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides;</p> <p>toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid;</p> <p>märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi;</p>	<p>Uurimuslik õpe: Paaristöö: õpilased arutavad, millistest kohustustest peavad täiskasvanud kinni pidama seoses lapse kasvatamisega. Valivad välja enda hinnangul 3 kõige olulisemat kohustust ning panevad need kirja. Lisavad juurde selgituse - sellist kohustust on vaja, kuna.... Taha lühitutvustus klassikaaslastele.</p> <p>Kasutada Mondo Maailmakooli materjale laste õiguste teemal nt virtuaalloeng: Miks me ikka veel räägime lapse õigustest? või "Õigus olla laps" jt</p>

<p>toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale;</p> <p>Seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega.</p>	<p>Klassiarutelu teemadel: Millised elukutsed peavad arvestama inimese religioossusega? Miks küsitakse Eesti kaitseväes inimese usulise kuuluvuse kohta ning saadud info pannakse koos nime, veregrupi ja teiste oluliste andmetega kaelas kantavale metallplaadile?</p>
<p>2. Meedia ja teave</p>	
<p>oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks;</p> <p>tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud;</p> <p>mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust erimeelsuste puhul;</p> <p>märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi;</p> <p>toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale;</p> <p>hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse</p>	<p>Uurimis ülesanne: Võrdle mõne Eesti erameediakanali ja Eesti Rahvusringhäälingu saatekavasid (TV; raadio). Õpilased leiavad näiteid erinevustest ja sarnasustest.</p> <p>Vaidlen autoriteediga: Avalik-õiguslikku meediat rahastatakse maksudest, mida inimesed ja ettevõtted riigile tasuvad. Aeg-ajalt võib poliitikute suust kuulda mõtteid, et Rahvusringhääling võiks tegutseda oluliselt väiksemas mahus. Õpilased leiavad argumente järgmiste väidete kasuks/kahjuks</p> <p>a) Kas sinu meelest on avalik-õiguslik meedia ühiskonnas vajalik?</p> <p>b) Mida võidab/ kaotab kodanik, kui Rahvusringhäälingut sellisel kujul poleks? Esita konkreetseid näiteid.</p> <p>Töö meediaga: negatiivsete näidete otsimine, keda ja mis põhjustel on meedias kujutatud sildistavalt, naeruvääristavalt, stereotüüpselt?</p>
<p>3.1. Demokraatia toimimine igapäevases elus</p>	
<p>loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur;</p> <p>toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides;</p> <p>teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid;</p>	<p>Uurimuslik õpe. Tutvuda, millised vabuühendused tegutsevad kodukandis. Milliseid ühiskondlikke probleeme nimetatud kodanikuorganisatsioonid leevendada aitavad? Millised esimese sektori institutsioonid nendesamade probleemidega kokku puutuvad? Kui märgatavad on nimetatud organisatsioonid kogukonnas?</p> <p>Töö piltidega: Tahvlile panna erinevate Eesti erakondade logod ilma nimedeta.</p> <p>Arutlev vestlus: mida võib logode pealt</p>

<p>analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel;</p>	<p>nende maailmavaate kohta välja lugeda? millistele erakondadele need logod kuuluvad? Kuidas logo (sümbolid, värvid jms) võiks peegeldada erakonna maailmavaadet? Meenutada ajaloo tunnist, millised maailmavaateid ollakse õppinud. Kirjalik harjutus: koostada iga meenuva maailmavaate kohta mõistekaart (nt mida väärtustab? kelle huve esindab? millal tekis? jms). Arutlev vestlus: Milliste ideede alusel on erakondasid jagatud parem- ja vasakpoolseteks? Õpilastel võib lasta tahvlil olevaid logosid teljele jaotada lastes neil oma valikuid põhjendada. Kui erakondade poliitiliste lubaduste hulgas on üheaegselt nii vasak- kui ka parempoolseid ideid, siis mille järgi otsustada, kas erakond on parem- või vasakpoolse maailmavaate esindaja? Kas seda on üldse vaja teha? Selgita oma seisukohta.</p>
<p>3.2. Eesti valitsemiskord</p>	
<p>selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet;</p> <p>teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid;</p> <p>nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid;</p> <p>teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmelisusest tulenevaid kohustusi täitma;</p> <p>teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid.</p>	<p>Juhtumiuuring (rühmatöö): Õpilased otsivad meediast näiteid (võib lisada ajalise piirangu – nt viimase 3 aasta näited või õpetaja jagab gruppidele konkreetsed näited) , kus võimude lahususe põhimõtet on mõnes riigis rikutud. Õpilased analüüsivad gruppides probleemi (probleemi kirjeldus; faktid, mis tõestavad probleemi olemasolu; probleemiga kaasnevad ohud demokraatia toimimisele; võimalikud lahendused) ning jagavad teiste gruppidega oma tulemusi.</p> <p>Töö põhiseadusega: Õpilased otsivad põhiseaduse VII peatüki abil, kuidas sünnivad riigis seadused</p> <p>Töö tekstiga: õpikule ja teistele materjalidele nt(EL ja mina) toetudes võrrelda Eesti parlamendi töökorraldust EL parlamendi omaga - leida sarnasusi ja erinevuseid.</p>
<p>4. Kodanikuühiskond</p>	

<p>analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel;</p> <p>toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides;</p> <p>Teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt.</p>	<p>Külalistund: mõne kohaliku noorteorganisatsiooni esindaja külla kutsumine. Tunnis mõelda esmalt küsimused, millele soovitakse vastust. Arutluse kirjutamine teemal: “Aktiivne kodanik muudab kodukohta/maailma” Koolidemokraatia edendamine - nt kooli kaasava eelarve projekti käivitamine koolis; õpilasesinduse tegevusele kaasaitamine vms</p> <p>Projektõpe: osalusvõimaluste tutvustamine koolikaaslastele läbi tähelepanu juhtimise mingile ühiskonna probleemile (kasutada võib: allkirjade kogumist; valjuhäälsel vaidlust avalikus kohas, sõnumi levitamist vm metoodikat)</p>
<p>5.1. Turumajandus</p>	
<p>kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist;</p> <p>teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse;</p> <p>teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest;</p> <p>järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid.</p>	<p>Arutlev vestlus: Ennustame, millised on sinu meelest tulevikutooted ja teenused, mida igapäevaselt kasutama hakkame? Milliseid teadmisi nende loomine eeldab? Võib kasutada eelistatud – arvatava tuleviku metoodikat.</p> <p>Rühmatöö: äriplaani koostamine - Esmalt vaadatakse ära e-külalistund Karl Oskar Haak - Kuidas koostada äriplaani? https://etunnid.tagasikooli.ee/e-tund/kuidas-koostada-ariplaani-2/ Edasi valitakse valdkond, kus soovitakse hakata tulu teenima ja mõeldakse küsimustele:</p> <p>A) Millist probleemi aitab teie toode/teenus lahendada ehk kes on võimalikud tarbijad ehk kes hakkavad kaupu või teenuseid kasutama? B) Milliseid kaupu/teenuseid toota ja millises mahus tuleks seda teha? C) Kuidas toota või pakkuda teenust nii, et see oleks kõige tõhusam? D) milliseid ressursse selleks vajate? E) Kui kerge on minu poolt pakutavat toodet või teenust järele teha? F) Kui suur on konkurents ning millised on minu eelised? G) Kas mul on häid tutvusi ja kontakte, mis soodustavad projekti elluviimist jms?</p>

	<p>H) Milliseid oskusi äriidee elluviimine minult nõuab? Lõpptulemust tutvustavad kõik rühmad klassile. Kuulavad rühmad peavad sõnastama hea nõuande, kuidas võiks esitletavat äriplaani teha veelgi paremaks.</p> <p>Arutluse kirjutamine teemal: “ Kui Sul oleks miljon eurot...”</p>
<p>5.2. Tööturg</p>	
<p>analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused;</p> <p>analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest.</p>	<p>Noorte tööturu andmetega tutvumine Statistikaameti kodulehelt. Arutlev vestlus: Miks on kriiside ajal just noortel suurem oht jääda töötuks? Mis võiksid olla need põhjused, et osa noori ei õpi ega tööta? Probleemipuu koostamine neil teemadel.</p> <p>Paaristöö: CV/ töölepingu koostamine väljamõeldud tegelase profiilist lähtuvalt</p> <p>Tööintervjuu simulatsioon AI-tehnoloogiat kasutades - paluda AI koostada küsimused inimesele, kes on tulnud tööintervjuule. Vastata neile online. Tulemuste analüüs paarilistega - mis oli intervjuu ajal keeruline</p> <p>Külalistunni korraldamine koostöös Töötukassaga teemal “Noored tööturul”. Mõelda esmalt klassis välja küsimused, millele sooviks vastust.</p>
<p>5.3. Isiklik toimetulek ja arukas tarbimine</p>	
<p>analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist;</p> <p>selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale;</p>	<p>Paaristöö: Ostujõu kalkulaatoriga tutvumine. Iga paar valib endale võrdlusaastad (nt vahemiku 2,5,10 aastat) ning analüüsib, mis on muutunud ja millest need muutused võisid olla tingitud</p> <p>Videote vaatamine (5 sammu korras rahaasjadeni) teemal, kuidas planeerida rahaasju ja kuidas koostada isiklikku eelarvet. Isiklik eelarve koostamine.</p> <p>Arutlev vestlus klassiga, mis on eelarve koostamise juures keeruline. Kuu aja pärast analüüs, kuidas õnnestus eelarvest kinnipidamine.</p> <p>Finantspettustega toimetulemise virtuaalmäng. Mängu järel klassiarutelu, miks on lihtne inimesi petta? Juhendi</p>

	<p>koostamine lähedasele, kuidas end ohtude eest kaitsta.</p> <p>Õpilased valivad ühe varaklassi (kinnisvara, väärtpaberid, väärisesemed, intellektuaalne omand (õigused, patendid, litsentsid jne.) vms) ning analüüsivad, millised on antud varaklassi investeerimise tugevused- nõrkused; riskid-võimalused.</p> <p>Õpilased reflekteerivad ennast, kas nad eelistavad pigem lühiajalist investeerimist (enamasti kuni 1 aasta) või pigem pikaajalist investeerimist? Mõlema võimaluse puhul peab olema esitatud argumenteeritult valitud investeerimisvõimaluse tugevused ja nõrkused.</p>
<p>6. Eesti ja maailm:</p>	
<p>analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid;</p> <p>selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid;</p> <p>teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmelisusest tulenevaid kohustusi täitma;</p> <p>toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga;</p> <p>teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega.</p>	<p>Kaardiülesanne "Maailm – kuhu ja miks tahan minna". Metoodika näide https://maailmakool.ee/materjalid/9926/kaardiülesanne-</p> <p>Rühmatöö – „Eesti osalus rahvusvaheliste organisatsioonide töös“, kus õpetaja saab rakendada ka diferentseerimise põhimõtteid jagades õpilased ise rühmadesse. Rühmatööde tulemusi esitab iga grupp posterettekandena.</p> <p>Argumenteerimise õppimine: Kasutades Eesti Väitlusseltsi argumenteerimise metoodikat koostada klassis argumenti ülesehituse skeemi järgiv argumente järgmistel teemal: Eesti jaoks on olulisim (rahvusvahelise organisatsiooni nimetus) liikmelisus.</p> <p>Töö piltidega: Tööleht rahvusvaheliste organisatsioonide lippudega (EL, NATO, ÜRO). Milliste rahvusvaheliste organisatsioonide lippudega on tegemist? Lisa lühidalt ka nende organisatsioonide peamised tegevus eesmärgid.</p>
<p>Õppesisu:</p>	
<p>1. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted: kuidas ühiskond toimib ja kellest koosneb.</p>	
<p>1.1. Ühiskonna institutsiooniline struktuur – kuidas avaliku sektori, äri-(era)sektori ja kolmanda sektori/vabakonna koostöös tagatakse hästi toimiv ühiskond.</p>	

1.2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur: mõistmine, et ühiskond on mitmekesine, sh ebavõrdne.
1.3. Ühiskonnaliikmete õigused vs kohustused ning vastutus on omavahelises seoses.
2. Meedia ja teave: kuidas toimida infopaljususe ja infokorratuse kontekstis.
3. Demokraatlik riik ja valitsemine - kuidas demokraatlikud väärtused aitavad tagada kodanike heaolu ning õigusriigi toimimist.
3.1. Demokraatia toimimine igapäevases elus
3.2. Eesti valitsemiskord: kuidas rakendub võimude lahususe ja tasakaalu põhimõtte ellu ning millised on kodaniku võimalused poliitika kujundamisel osaleda.
4. Kodanikuühiskond - mida annab vabakonnas osalemine ning kuidas rahva tahet maksma panna.
5. Ärisektori toimimine - milline on riigi roll majanduse reguleerimisel, kuidas olla ise ettevõtlik, saada hakkama (töö)turu kontekstis ning olla rahatark.
5.1. Turumajanduse olemus ja riigi roll selles
5.2. Tööturg
5.3. Isiklik toimetulek ja arukas tarbimine
6. Eesti ja maailm: kuidas rahvusvaheline olukord Eestit mõjutab ning kuidas väikeriik saab oma huve rahvusvahelistes suhtluses teostada.
Põhimõisted:
1.1. Ühiskonna institutsiooniline struktuur: ühiskond, avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, era-(äri)sektor, eraettevõtte, kolmas sektor, mittetulundus organisatsioon, vabakond.
1.2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur: ühiskonnarühmad, rahvastikunäitaja, demograafia, migratsioon, immigrant/sisserändaja, kodanik, topelt kodakondsus, varjupaigataotleja.
1.3. Ühiskonnaliikmete õigused : põhiõigused, inimõigused, kodanikuõigused, universaalsed õigused, lapse õigused, kohustused, privileegid, vastutus, diskrimineerimine, inimkaubandus
2. Meedia ja teave: avalik-õiguslik meedia, erameedia, ajakirjandus, massikommunikatsioon, meedia, arvamusiid, meediavabadus, propaganda, polariseerumine, kollane ajakirjandus
3.1. Demokraatia toimimine igapäevases elus: osalusdemokraatia, otsedemokraatia, esindusdemokraatia, referendum, vabad valimised, üldised valimised, ühetaolised valimised, valimisüsteem, hääleõigus, hääletamine, eelhääletamine, valimiskünnis, boikoteerimine; streikimine; ühiskonnakriitika avaldamine; osalemine erakonna tegevuses;
3.2. Eesti valitsemiskord: õigusriik, võimude lahusus, seadusandlik võim, täidesaatev võim, kohtuvõim, põhiseaduslik institutsioon, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, President, õiguskantsler, riigikontroll, kohalikomavalitsus, kohus, EL Parlament, EL Komisjon, EL Ülemkogu, ministerium, riigiamet, põhiseadus, menetlus
4. Kodanikuühiskond : kodanikuühiskond, vabakond, huvirühmad, erakond/partei, arengu-/humanitaarabi; rahvaalgatus, streik, boikott, märgukiri, miiting, ühiskonnakriitika, polariseerumine.
5.1. Turumajandus: ressurs, majandussüsteem, vaba turg, monopol, osühing, äriplaan, kasum, kahjum, teaduspõhine majandus, heaoluriik, riigieelarve, otsesed maksud,

kaudsed maksud, tuludeklaratsioon, sotsiaalne ettevõtlus, õiglane kaubandus, eksport, import.	
5.2. Tööturg: tööturg, tööandja, töövõtja, brutopalk, netopalk, tööleping, ümbrikupalk, CV	
5.3. Isiklik toimetulek ja arukas tarbimine: inflatsioon, intress, investering, krediidi kulukuse määr, eelarve, ostubuum, tarbijakaitse, tootemärgised, ostujõud	
6. Eesti ja maailm: Euroopa Liit, EL Parlament, EL Komisjon, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO), ÜRO, euro, diplomaatia, humanitaarabi organisatsioonid, hargmaised ettevõtted	
Kooli väärtuste arendamine:	
<p>Koostöö, ettevõtlikus – Õpilaste vahelist koostööd arendatakse grupitöödena. Lõimingu käigus areneb koostöö õpetajate vahel. Õppekäikudel areneb koostöö välispartneritega. Ühiskonnaõpetuses soodustatakse praktilises ühistöös osalemist sh kooli üritustes, projektides jms kaasalöömist, osalemist õpilasmavalitsuse töös, õpilasmalevas, õpilasfirmade loomist jne.</p> <p>Loovus – arendatakse tutvustades erinevaid uudseid allikaid ja võtteid, kasutades lõimingu ja andes loovust eeldavaid ülesandeid. Hinnatakse loovat lähenemist eelpool nimetatud praktilises tegevuses. Näidete abil antakse sisend uute võtete kasutamiseks eluliste ülesannete lahendamisel.</p> <p>Keskkonnahoid ja tervis –näidete varal aidatakse kaasa õpilaste veendumuse kujunemisele sotsiaalse ja loodusliku keskkonna hoidmise ning säästmise vajalikkusest. Kooli projektides osalemine soodustab keskkonnahoidliku hoiaku kujunemist. Samuti otsitakse ülesandeid ,mis kujundavad tervislike eluviise toetavaid hoiakuid.</p>	
Lõiming:	Hindamine:
1.1. Ühiskonna institutsiooniline struktuur	
<p>Lõiming läbiva teemaga „kultuuriline identiteet“ – õpilastele võib anda ülesande uurida, kuidas kultuurilised erinevused võivad mõjutada riikidevahelist diplomaatiat või ettevõtete rahvusvahelist koostööd. Otsida nt grupitööna erinevaid näiteid selle kohta.</p> <p>Lõiming läbiva teemaga „sotsiaalne ja kodanikupädevus“ – õpilased võivad uurida, kuidas eri sektorid võimaldavad või takistavad kodanike osalemist ja kaasamist otsustusprotsessides.</p> <p>Lõiming matemaatikaga – õpilased võivad uurida statistilisi andmeid erinevate sektorite kohta (nt SKT lõikes) ning arutleda, kuidas hinnata eri sektorite panust ühiskonda – kas ainult majandusliku kasu lõikes või peaks</p>	<p>Hindamisviisid õppeprotsessi kestel: suuline ja/või kirjalik hindamine, tagasiside, edasiside, numbriline hindamine, enesehindamine, eneseanalüüs, enesekontroll, kaasõpilaste hindamine. Õpetaja valib sobiva hindamisviisi lähtudes konkreetsest situatsioonist.</p> <p>Mini-ettekanne – intervjuu põhjal lähedasega/ tuttavaga või enda tulevase elukutse analüüs: sektor, ülesanded, kasu ühiskonnale sh millistele vajadustele vastab, seos teiste sektoritega. – suuline ja/ või kirjalik hindamine.</p>

<p>arvestama ka muid faktoreid? Kui siis milliseid? Lõiming loodusainetega - õpilased saavad uurida, kuidas erinevad sektorid mõjutavad keskkonda ning otsida konkreetseid näiteid nt teadlaste ettepanekutest, kuidas toimida, et majandustegevus ei tekitaks keskkonnale korvamatut kahju.</p>	
<p>1.2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur</p>	
<p>Geograafia Eesti ja Euroopa rahvastik. (rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastikupüramiid, rahvastiku vananemine, ränne, sisseränne, väljaränne, riigisisene ränne, pendelränne, pagulased, rahvuslik koosseis)</p> <p>Ajalugu: rahvastiku langust/kasvu ja rännet põhjustanud tegurite ajaloolise tausta leidmine</p> <p>Matemaatika ja geograafia: rahvastik näitajaid kajastavate graafikute lugemine; mõistmine, koostamine</p> <p>Emakeel ja kunst: plakatid ja/või esitluse koostamine rahvastiku teemadel nt teemal hea kodanik; Eesti/ EL rahvastik vms</p> <p>Õpipädevus infootsimine ja süntees, graafikute lugemine nt töö Statistikaameti materjalidega https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahvastik</p>	<p>Paaristöö Plakat , esitlus. Ülesanne – kuidas sotsiaalse struktuuri muutumine saab mõjutada ühiskonda tulevikus, poliitikad muutuste tekitamiseks.</p>
<p>1.3. Ühiskonnaliikmete õigused</p>	
<p>Kunst, emakeel, inimeseõpetus, geograafia. Üldpädevused: õpipädevus, enesemääratluspädevus. Läbivteema: kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	<p>Lühitutvustus avaliku ja erameedia erinevustest. Klassiarutelu.</p>
<p>2. Meedia ja teave</p>	
<p>Matemaatikapädevus:</p>	<p>Lühitutvustus avaliku ja erameedia erinevustest.</p>

<p>Koostada kaks diagrammi, mis kajastavad eritüübiliste saadete (meelelahutus, uudised, kultuur, sport, <i>reality</i> 'tid, populaarteadus, saated noortele, saated vanemaealistele vms) osakaalu avalik-õigusliku meedia ja erameedia programmis.</p> <p>Sotsiaalne- ja kodanikupädevus, digipädevus, õpipädevus</p>	<p>Klassiarutelu. Võrdlusülesanne- diagrammide koostamine avaliku ja erameedia programmi kohta. Töö meediaga – näidete otsimine.</p>
<p>3.1. Demokraatia toimimine igapäevases elus</p>	
<p>Geograafia: Nimeta 3–5 demokraatlikku ja 3–5 mittedemokraatlikku riiki. Millistes maailmajagudes Sinu nimetatud riigid asuvad? Kus on neid kõige enam? Näita neid kaardilt.</p>	<p>Uurimuslik õpe.- kohalike vabaõhenduste kaardistamine ja analüüs. Mõistekaardi koostamine maailmvaadete kohta (nt mida väärtustab? kelle huve esindab? millal tekis? jms). Arutlev vestlus erakondade jaotumisest maailmavaate järgi. Kirjalik ülesanne erakondade maailmavaatelisusest info otsimisega meediast.</p>
<p>3.2. Eesti valitsemiskord</p>	
<p>Digipädevus, õpipädevus; lõiming teiste ainetega – ajalugu, eesti keel. Põhiseaduse uurimine. Juhtumiuuring Raporti koostamine.</p>	<p>Juhtumiuuring rühmatöö ja esitlusena võimude lahuse printsiibi rikkumisest. Töö põhiseadusega – seadusloome kaardistamine. Töö tekstiga- Riigikogu ja Euroopa Parlamendi töö võrdlus.</p>
<p>4. Kodanikuühiskond</p>	
<p>Muusika, kunst, kirjandus: õpilased leiavad ühiskonnakriitilist muusikat/kunstiteoseid/luulet jms ning selgitavad teineteisele selle loomise tausta ning sõnumit. Ühiselt valitakse enam puudutanud teos. Kunst: Rühmatöö: otsige fotosid ja koostage fotokollaaž, kus inimesed üle maailma osalevad päevakajalises sotsiaalses liikumises keskkonna-, rahu- või muul säärasel teemal.</p>	<p>Kirjalik arutlus kodanikuaktiivsuse teemal. Osalemine projektiõppes. Kollaaži koostamine rühmatööna.</p>
<p>5.1. Turumajandus</p>	
<p>Geograafia Sissejuhatus majandusse. majandusressursid, taastuvad ja taastumatud</p>	<p>Arutlev vestlus. Rühmatöö: äriplaani koostamine . Kirjalik arutlus.</p>

<p>loodusvarad, kapital, tööjõud, hõive, üleilmastumine, rahvusvahelised ettevõtted, tarneahelad, majanduse struktuur, majandussektorid: hankiv majandus, tööstus, teenindus, ringmajandus.</p> <p>Võõrkeeled ja matemaatika: Maailmakaubanduse rollimäng, kus iga rühma ülesandeks on neile ette antud vahenditega võimalikult palju raha teenida. Mängureeglid on inglisekeelsed. Metoodika: https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/2015/07/maailmakaubandus-e-mang.pdf</p>	
<p>5.2. Tööturg</p>	
<p>Geograafia, Matemaatikapädevus: töö statistiliste andmetega sissetulekute kohta https://www.stat.ee/index.php/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/sissetulek Üldistava kokkuvõtte loomine, kas esitluse või kirjaliku kokkuvõttena. Liikumine: liikumisjoone koostamine teemal: Kas tööl käimine on jätkuvalt pigem vajadus kui eneseteostus võimalus? -arutelu.</p>	<p>Arutlev vestlus Paaristöö: CV/ töölepingu koostamine Tööintervjuu simulatsioon Kirjalik kokkuvõte / esitlus statistiliste andmete kohta.</p>
<p>5.3. Isiklik toimetulek ja arukas tarbimine</p>	
<p>Suhtluspädevus, ettevõtluspädevus Rahamäng <i>Cashy</i>: https://www.cashygame.com/ Liikumine: Liikumisülesanne: arvamused: õpilased hindavad ennast viiepalliskaalal, kui hästi oskavad nad enda meelest rahaga ümber käia. Liikumisjoone koostamine teemal, kas ma olen säästja või tarbija.</p>	<p>Paaristöö ostujõu kalkulaatoriga tutvumine. Isiklik eelarve koostamine. Juhendi koostamine lähedasele, kuidas end ohtude eest kaitsta.</p>
<p>6. Eesti ja maailm:</p>	
<p>Ajalugu: Arutelu, millised sündmused tingisid Eestile oluliste rahvusvaheliste organisatsioonide loomise? Millal Eesti ühines nimetatud organisatsioonidega? Geograafia :</p>	<p>Kaardiülesanne EL riikidest. Rühmatöö – „Eesti osalus rahvusvaheliste organisatsioonide töös ettekandena. Töö piltidega: Tööleht .</p>

<p>Maakaartide tundmine: õpilased kannavad kontuurkaardile EL liikmesriigid. Otsivad internetist teavet ja märgivad *(tärniga) kaardile riigid, kus on kasutusel euro. Selgitavad mis on Schengeni ala ja toovad näiteid, millist igapäevast kasu see meile annab.</p> <p>Keemia</p> <p>Süsinikuühendite roll looduses, süsinikuühendid materjalidena.</p> <p>Globaalprobleemid - mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust ning analüüsib keskkonna säästmise võimalusi.</p>	
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:	
<ol style="list-style-type: none">1. Teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega.2. Teab, kuidas kujunes ja kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond.3. Tunneb ära ja toob näiteid demokraatia kesksete tunnuste ja nende rikkumise kohta; toob4. Märkab, mis võib ohustada demokraatiat tänapäeval, selgitab, tuginedes minevikunäidetele.5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid.6. Mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.7. Teab majanduse toimimise põhijooni, teab oma õigusi ja kohustusi tarbijana, oskab oma õigusi kaitsta.8. Analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest.9. Seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega.10. Analüüsib õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost.11. Teab, et Eesti Vabariigi põhiseadus on kõrgeim õigusakt ja oskab sealt leida vajalikku infot.12. Teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt.13. Teab Eesti riigi ja selle kodanike õigusi, võimalusi ja kohustusi, mis tulenevad Euroopa Liidu liikmelisusest.14. Hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse, järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid.15. Märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt.16. Analüüsib tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi.	